

Nr 59.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring; given Stockholms slott den 6 februari 1920.

Under åberopande av bilagda i statsrådet den 16 januari och den 6 februari 1920 samt i lagrådet den 2 februari 1920 förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga vid statsrådsprotokollet över civilärenden för den 16 januari 1920 fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. Holmquist.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16
januari 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Departementschefen, statsrådet Holmquist anförde:

De i 37 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring enligt dess ursprungliga lydelse intagna övergångsbestämmelserna innefattade betydande inskränkningar beträffande den då levande generationens delaktighet i försäkringen. Så voro därigenom från försäkringen uteslutna dels alla personer, som vid lagens ikraftträdande den 1 januari 1914 fyllt 67 år, dels ock sådana, som då fyllt 15 år och voro till arbete varaktigt oförmögna samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården, välgörenhetsinrättningar eller enskilda personer. Vidare skulle pensionstillägg och understöd, till vilka under åren 1914—1918 rätt förvärvades, beräknas efter en nedsatt för de olika åren stigande skala, lägst 50 procent (år 1914) och högst 90 procent (år 1918) av normala beloppet.

Dessa bestämmelser ändrades genom lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen dels i så måtto, att endast den skulle vara utesluten från rätten till understöd, som vid 1914 års ingång fyllt 15 år och redan då var till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar, dels ock sålunda, att pensionstillägg och understöd, vartill rätt förvärvades under något av åren 1919—1929, skulle utgå med 90 i stället för 100 procent av eljest stadgat belopp.

Genom den förra ändringen beräknades omkring 165,000 förut från försäkringen uteslutna invalider bliva delaktiga av densamma. Dessa voro dels alla, som vid 1914 års ingång fyllt 67 år och då ännu icke voro till arbete varaktigt oförmögna, dels ock sådana, som vid 1914 års ingång fyllt 15 år och då voro till arbete varaktigt oförmögna samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av enskilda eller delvis av enskilda och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar. Samtliga dessa genom ifrågavarande lagändring i försäkringen införda personer skulle erhålla pensionstillägg och understöd reducerade till 50 procent av normala beloppet.

Utsträckningen av övergångstiden framtvingades av nödvändigheten av att i viss omfattning skaffa medel till täckande av kostnaderna för försäkringens utvidgning. Man ansåg det nämligen vara av så stor vikt att i försäkringen inrymma särskilt den stora mängd ålderstigna personer, som förut varit därifrån uteslutna, att man för att möjliggöra detta bland annat tillgrep en nödfallsutväg, som utsträckte övergångstiden för pensionstillägg och understöd med elva år. För denna utvidgning i övrigt erforderliga medel åstadkommos dels genom ett årligt statsanslag och dels därigenom, att till grund för beräkningarna rörande den dåvarande generationens pensionering lades en till 4 procent förhöjd räntefot.

I skrivelse den 21 januari 1918 med förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i pensionsförsäkringslagen och lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser fann sig emellertid pensionsstyrelsen föranlåten att föreslå en återgång till de ursprungligen gällande bestämmelserna rörande övergångstidens längd, och framställningen därom blev av statsmakterna bifallen. För personer, som efter 1919 års ingång bliva berättigade till pensionstillägg eller understöd, utgår således detta med normalt belopp, dock ej i fråga personer, som omnämnas i 3 § 2 mom. i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser, d. v. s. de personer, som genom ovanberörda år 1915 genomförda lagändring infördes i för-

säkringen. För dessa utgår allt fortfarande pensionstillägg enligt 6 § andra stycket och understöd enligt 33 § första stycket reducerat med 50 procent.

I en inom andra kammaren vid 1918 års lagtima riksdag av herr B. Eriksson i Grängesberg m. fl. väckt motion föreslogs, att riksdagen måtte besluta bevilja alla dem, som förvärvat eller under år 1918 förvärvade rätt enligt lagen om allmän pensionsförsäkring till pensionstillägg eller understöd eller till ökning därav, ett dyrtidstillägg för sagda år till sådant belopp, att pensionstillägget eller understödet jämte dyrtidstillägget skulle uppgå till i samma lag stadgat normalbelopp, samt att till täckande av kostnaderna därför måtte på tilläggsstat för år 1918 beviljas ett förslagsanslag på 14,000,000 kronor. Uti över motionen infortrat yttrande (se bilaga B till andra sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande nr 4 vid 1918 års riksdag) framlade pensionsstyrelsen en beräkning över de kostnader, som ett bifall till motionen skulle föranleda, ävensom en del alternativa förslag, som skulle kunna anlitas, därest kostnaderna vid ett godkännande av motionärernas yrkande i dess helhet skulle befinnas allt för höga.

Riksdagen anförde i skrivelse den 15 juni 1918 nr 413, att riksdagen visserligen funnit motionärernas framställning synnerligen behjärtansvärd, men ansett sig med hänsyn till det statsfinansiella läget icke kunna tillstyrka förslaget. Riksdagen uttalade emellertid den förvisningen, att Kungl. Maj:t, i den mån omständigheterna sådant påkallade, komme att framdeles efter utredning av pensionsstyrelsen taga i övervägande, huruvida och i vilken omfattning ökning av nu utgående pensioner kunde anses behöflig.

Vid 1919 års lagtima riksdag väcktes av herr B. Eriksson i Grängesberg m. fl. inom andra kammaren två särskilda motioner (nr 136 och 137), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta bevilja alla dem, som förvärvat eller under år 1919 förvärvade rätt enligt lagen om allmän pensionsförsäkring till pensionstillägg eller understöd eller till ökning därav, ett dyrtidstillägg för vardera av åren 1919 (motion nr 136) och 1920 (motion nr 137) till sådant belopp, att pensionstillägget eller understödet jämte dyrtidstillägget skulle uppgå till i nämnda lag stadgat normalbelopp, samt till täckandet av kostnaden därför bevilja ett förslagsanslag för vardera av åren 1919 och 1920 på 14,000,000 kronor.

Motionärernas avsikt torde hava varit, att dyrtidstillägg skulle utgå till såväl dem, som förvärvat rätt till pensionstillägg eller understöd enligt pensionsförsäkringslagen i dess ursprungliga lydelse, som dem, vilka först genom lagen den 8 juni 1915 beretts delaktighet i pensions-

försäkringen. Såsom förut framhållits, erhålla de personer, som från och med år 1919 förvärva rätt till pensionstillägg eller understöd enligt lagen i dess ursprungliga lydelse, normalbeloppet, och något tillägg av den beskaffenhet, motionärerna åsyftat, skulle således icke kunna tillkomma dessa personer. Sådant tillägg skulle däremot kunna ifrågakomma för personer, som år 1919 eller därefter förvärva rätt till understöd enligt lagen den 8 juni 1915.

Såsom motiv till de framställda förslagen angåvo motionärerna huvudsakligen, att till följd av dyrtiden många av den allmänna pensionsförsäkringens understödstagare lede en fruktansvärd nöd, att den lilla pension, de erhöle, redan före dyrtiden varit alldeles otillräcklig och att utvägar nog funnes för att skaffa medel till dyrtidstillägg jämväl till dessa befolkningsgrupper.

Pensionsstyrelsen avgav infortrat yttrande över motionerna (se statsutskottets utlåtande n:r 159 sid. 2—6) och förordade därvid bifall till motionärernas förslag, därest för ändamålet erforderliga medel kunde erhållas. Styrelsen förklarade sig finna det vara billigt och rättvist, att även nu ifrågavarande pensionstagare komme i åtnjutande från statens sida av ett dyrtidstillägg. Att ett dylikt tillägg vore väl behöfligt för dem, därom torde väl knappast råda mer än en mening. De nu utgående pensionsbeloppen vore små i och för sig och hade förlorat högst betydligt i värde till följd av den inträdda dyrtiden.

Under hänvisning dels till att Kungl. Maj:t den 28 juni 1918 uppdragit åt pensionsstyrelsen att verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning ökning av nu utgående pensioner kunde anses behöflig, dels och framför allt till det rådande statsfinansiella läget, hemställde statsutskottet om avslag å motionerna. Denna statsutskottets hemställan bifölls av första kammaren, varemot andra kammaren biföll motionen nr 137, med den ändring att anslaget belopp bestämdes till 12,300,000 kronor. Vid verkställd gemensam votering beslöt emellertid riksdagen bifalla utskottets hemställan med 190 röster mot 103.

I skrivelse den 11 december 1919 har nu pensionsstyrelsen till behandling upptagit frågan om beredande av hjälp åt ifrågavarande pensionstagare och i sådant syfte hemställt om ändring av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser samt tillika gjort framställning om anvisande av de medel, som vid bifall till den föreslagna lagändringen erfordrades.

Den ifrågasatta lagändringen innebär, att samtliga de personer, som på grund av bestämmelserna i nyssberörda paragraf redan beviljats eller skulle komma att beviljas pensionstillägg eller understöd med reducerade belopp, skulle få dessa utfyllda till normalbelopp, dock tidigast från och med den 1 januari 1921.

Till stöd för sitt förslag har pensionsstyrelsen anfört följande.

Pensions-
styrelsens
skrivelse den
11/12 1919.

Pensionsstyrelsen har vid flere föregående tillfällen framhållit, att de nu utgående pensionerna och understöden, vilka redan från början varit synnerligen knappt tilltagna, i mån av levnadskostnadernas stegring allt mer förlorat förmågan att fylla det med dem avsedda syftemålet. Och detta gäller naturligtvis i särskilt hög grad om pensions-tillägg och understöd åt de personer, som till följd av pensionsförsäkringslagens övergångsbestämmelser få beloppen av dessa reducerade. Det torde ock hava varit uteslutande av statsfinansiella skäl, som man sett sig nödsakad att, på sätt ovan angivits, stadga väsentliga inskränkningar i den nu levande generationens rätt till pensionstillägg och understöd.

Dessa inskränkningar äro visserligen numera avsevärt mindre än de ursprungligen fastställda, men dock tillräckligt stora för att framkalla berättigat missnöje, och i samma mån penningvärdet sjunkit, hava, naturligt nog, kraven på en höjning av pensionstilläggen vuxit.

Uppenbarligen är det ock väl av behovet påkallat att vidtaga åtgärder för att räcka dessa grupper invalider en hjälpande hand. Närmast till hands synes då ligga att ändra övergångsbestämmelserna i den riktning, att alla, som till följd av dessa bestämmelser erhållit eller skulle erhålla reducerade pensionstillägg och understöd, i stället tillerkännas fulla normalbelopp (alternativ 1). På detta sätt skulle den orättvisa gent emot den nu levande generationen, som övergångsbestämmelserna i denna del innebära, bliva undanröjd.

Emellertid kan emot en sådan anordning göras den invändningen, att någon hjälp emot dyrtiden icke lämnas dem, som oberoende av en dylik bestämmelse efter 1919 års ingång bliva berättigade till pensions-tillägg eller understöd till normalt belopp, och att den hjälp, som lämnas de övriga, till sin storlek icke blir beroende på dyrtiden utan på andra förhållanden. Hjälpen får med andra ord icke karaktären av dyrtidstillägg i egentlig mening. Pensionsstyrelsen har därför tagit under övervägande, huruvida man icke i stället borde söka sig fram på en väg, som leder till ett verkligt dyrtidstillägg åt pensionstagarna.

I sådant syfte har föreslagits, att alla pensionstagare, som tillerkänts eller komma att tillerkännas pensionstillägg eller understöd enligt nu gällande bestämmelser, skulle få dessa höjda med viss del, t. ex. med hälften eller två tredjedelar. En sådan enkel anordning skulle emellertid medföra den oegentligheten, att för dem, som blivit pensionsberättigade under något av åren 1916, 1917 eller 1918 och hava egen inkomst mellan 50 och 100 kronor, totalinkomsten, d. v. s. den egna

inkomsten jämte pensionstillägget (understödet) och dyrtidstillägget, skulle bliva mindre, ju större den egna inkomsten vore. För att undgå en sådan oegentlighet kan man lämpligen fastställa ett visst maximum för dyrtidstillägget, så att detsamma exempelvis bestämmes till två tredjedelar av pensionstillägget eller understödet, dock högst 42 kronor (alternativ 2).

Vad kostnaderna för de båda alternativen beträffar, må anföras följande.

Enligt motionerna *) skulle hela kostnadsökningen täckas av statsmedel. En sådan anordning skulle emellertid föra med sig en del ganska stora svårigheter av teknisk natur, och då en höjning av pensionstilläggen och understöden torde hava till följd, att många personer, som komma i åtnjutande därav, kunna undgå att vända sig till fattigvården för att få hjälp, synes det icke vara annat än rätt och billigt, att kommuner och landsting påtaga sig en del av kostnadsökningen. Det kan därför med skäl ifrågasättas, om det icke vore lämpligare, att denna ökning bestredes på samma sätt som kostnaden för pensionstillägg och understöd enligt nu gällande bestämmelser, d. v. s. till tre fjärdedelar av staten och till en fjärdedel av landstingen och kommunerna. Ändras lagens nuvarande övergångsbestämmelser i enlighet med ettdera av ovan angivna alternativ, följer därav omedelbart, att den i 10 § pensionsförsäkringslagen stadgade fördelningen av kostnaden för pensionstillägg (och understöd) utan vidare kommer att gälla jämväl den ifrågasatta höjningen i beloppen.

Kostnaderna för en dylik höjning komma uppenbarligen att vara störst under de första åren och därefter sjunka allt hastigare, i den mån pensionstagarna avlida utan att några nya, till dessa grupper hörande tillkomma. Kostnadsökningen enligt de alternativa förslagen hava för olika år beräknats till följande belopp, därvid särskilt angivits, huru mycket därav skulle belöpa på de pensionstagare, som införts i försäkringen genom 1915 års lag:

*) De i det föregående omnämnda, av herr B. Eriksson i Grängesberg m. fl. väckta.

Alternativ 1.

Å r.	Tillägg åt 1914—1918 års pensionstagare enligt 1918 års lag.		Tillägg åt pensionstagare enligt 1915 års lag.		Summa.		Därav stats- bidrag.	
	Kronor.		Kronor.		Kronor.		Kronor.	
1920	5,150,000	—	7,150,000	—	12,300,000	—	9,225,000	—
1921	4,900,000	—	6,500,000	—	11,400,000	—	8,550,000	—
1922	4,700,000	—	5,900,000	—	10,600,000	—	7,950,000	—
1925	4,200,000	—	4,300,000	—	8,500,000	—	6,375,000	—
1930	3,400,000	—	2,000,000	—	5,400,000	—	4,050,000	—
1935	2,700,000	—	900,000	—	3,600,000	—	2,700,000	—
1940	2,100,000	—	400,000	—	2,500,000	—	1,875,000	—
1950	1,000,000	—	100,000	—	1,100,000	—	825,000	—

Alternativ 2. *)

Å r.	Tillägg åt 1914—1920 års pensionstagare enligt 1918 års lag.		Tillägg åt pensionstagare enligt 1915 års lag.		Summa.		Därav stats- bidrag.	
	Kronor.		Kronor.		Kronor.		Kronor.	
1920	6,300,000	—	4,200,000	—	10,500,000	—	7,875,000	—
1921	6,100,000	—	3,900,000	—	10,000,000	—	7,500,000	—
1922	5,900,000	—	3,600,000	—	9,500,000	—	7,125,000	—
1925	5,300,000	—	2,700,000	—	8,000,000	—	6,000,000	—
1930	4,500,000	—	1,300,000	—	5,800,000	—	4,350,000	—
1935	3,800,000	—	600,000	—	4,400,000	—	3,300,000	—
1940	3,150,000	—	250,000	—	3,400,000	—	2,500,000	—
1950	1,925,000	—	75,000	—	2,000,000	—	1,500,000	—

*) Därvid har beräknats, att de förslag om höjning av pensionstillägg och understöd, som pensionsstyrelsen har för avsikt att i den närmaste framtiden framlägga, skulle träda i kraft den 1 januari 1921. I samma mån, som berörda förslags tillämpning framskjutes, komma kostnaderna för alternativ 2 att stiga.

Vid bedömandet av frågan, vilketdera av dessa alternativ är att föredraga, må följande principiella synpunkter framhållas.

Man har städse utgått från den förutsättningen, att pensionsförsäkringens uppgift att bereda pensionstagarna en självständig försörjning icke kunde förväntas bliva förverkligad, förrän verksamheten nått sin fulla utveckling, d. v. s. efter förloppet av 40 à 50 år. Intill denna tidpunkt måste pensionerna endast vara att betrakta såsom ett mer eller mindre väsentligt bidrag till vederbörandes försörjning. För att emellertid kunna främja en hastigare utveckling av pensionsförsäkringen, än som eljest skulle vara möjlig, föreslog ålderdomsförsäkringskommittén, att vederbörande kommuner skulle under vissa betingelser vara berättigade att lämna pensionstillskott. Denna princip, som godkänkts genom den av 1918 års riksdag antagna lagen om kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag, har glädjande nog numera här och var börjat att tillämpas.

Den linje, efter vilken man tänkt sig pensionsförsäkringens utveckling, måste således anses innebära, att från pensionsförsäkringen skall till varje pensionsberättigad person lämnas ett *grundbelopp*, som i stort sett är likvärdigt över hela riket, men att man förväntar, att, då detta grundbelopp ofta icke är tillräckligt för att jämte pensionstagarens egen inkomst räcka till hans försörjning och han därför måste till denna erhålla ett tillskott från allmänna medel, vederbörande kommun skall lämna detta i form av *kommunalt pensionstillskott*.

Det nuvarande ekonomiska läget har inverkat förryckande på båda dessa förhållanden. Grundbeloppet har erhållit ett väsentligt lägre värde, än vad med 1913 och 1915 års lagar avsågs. Kraven på kommunerna att stödja tråda till hava genom dyrtiden avsevärt ökats. För att härvidlag åtminstone i någon mån åstadkomma en rättelse erfordras ingripande såväl från statens som från kommunernas sida.

Det ingripande, som från statens sida kan ifrågasättas, torde böra avse en förhöjning av förenämnda grundbelopp. Det kan vid första påseendet synas naturligt, att detta bör ske genom en viss, för alla lika stor procentuell förhöjning av grundbeloppen. Ett sådant tillvägagångssätt torde emellertid förutsätta, att dessa grundbelopp beräknats enligt samma bestämmelser för samtliga nuvarande pensionstagare. Så är emellertid, som bekant, icke förhållandet. Pensionsbeloppen för vissa pensionstagare hava, såsom förut angivits, beräknats efter en nedsatt skala, för vilken icke funnits något annat berättigande än kostnadshänsyn. Huru orättvis denna gradering är, framgår av det förhållandet, att enligt uppgjord beräkning av hela antalet pensionstagare vid 1920 års slut

170,800	skulle uppbära 50 %	av normalt pensionstillägg
13,400	» » 60 %	» » »
15,000	» » 70 %	» » »
16,600	» » 80 %	» » »
18,200	» » 90 %	» » »
<hr/>		
234,000.		

Det synes uppenbart, att om man nu skulle förhöja samtliga dessa pensionstillägg med exempelvis 50 procent, man därigenom skulle göra den skillnad i pensionsbelopp för personer i ungefär samma ekonomiska ställning, som redan förefinnes, ännu större.

Den åtgärd, som från statsmakternas sida bör vidtagas beträffande grundbeloppens förhöjning, synes därför vara att avlägsna denna gradering, så att samtliga pensionstillägg och understöd komma upp till normalbelopp. Därigenom erhåller största delen av de personer, som hittills beviljats dylik förmån, ett mycket avsevärt tillskott till sin pension. Att detta tillskott blir större för dem, vilka förut ställts i ett ogynnsammare läge, kan icke anses annat än riktigt. Det måste betraktas såsom en stor fördel, att den hittillsvarande graderingen försvinner. Alla pensionstagare ställas därigenom på samma plan.

Mot detta förslag har framställts den invändning, att de efter år 1846 födda personer, vilka bliva berättigade till pensionstillägg efter 1918 års utgång, på detta sätt icke erhålla någon förhöjning. Härpå kan svaras, att dessa pensionstagares pensionstillägg äro beräknade med normalbelopp. Skulle dessa pensionstillägg ökas, innebure detta således en förhöjning av normalbeloppen, som då rättvisligen borde tillkomma alla pensionstagare, när man fastställt principen, att alla borde ställas på samma plan.

Det kan visserligen framhållas som önskvärt, att statsmakterna förfara på dylikt sätt och icke blott upphöja samtliga pensionstillägg till normalbelopp, utan även lämna ett dyrtidstillägg till desamma. Det må emellertid erinras om, att omfattningen av de åtgärder, som kunna vidtagas, måste helt göras beroende av statsfinansiella förhållanden och att man vid bedömandet av denna fråga icke får uteslutande taga hänsyn till de nuvarande pensionstagarna, för vilka pensionsbeloppen dock i flertalet fall, såsom förut påvisats, endast komma att utgöra en otillräcklig del av deras försörjning. Man måste jämväl lägga tillbörlig vikt vid, att av de medel, som kunna disponeras för pensionsförsäkringens ändamål, en tillräcklig del finner användning icke blott för genomförandet av mera tillfredsställande övergångsbestämmelser, utan även för

åvägbringandet av sådana ändringar i pensionsförsäkringslagen, som äro ägnade att i allmänhet och för en längre framtid förbättra de enligt samma lag utgående pensionerna. Denna senare uppgift, som avser att så småningom bygga ut den framtida pensionsförsäkringen, torde i själva verket få anses vara av än större betydelse. Att staten under sådana förhållanden skulle, sedan en utjämning av de reducerade pensionstilläggen och understöden genomförts, kunna samtidigt lämna ett dyrtidstillägg av någon nämnvärd betydelse synes, åtminstone under den närmaste tiden, knappast vara möjligt. Denna uppgift torde för övrigt icke böra vila på staten, utan på kommunerna, på vilka det hittills ankommit och fortfarande ankommer att med allmänna medel — vare sig i form av pensionstillskott eller fattigvård — lämna vederbörande pensionstagare den utfyllnad, som erfordras för deras försörjning. En undersökning av förhållandena torde ock giva vid handen, att kommunerna i allmänhet redan löst denna dyrtidsfråga genom att tillmötesgå det oavvisliga kravet på ytterligare försörjningshjälp. Det är sålunda icke fråga om att ålägga kommunerna några nya skyldigheter. I stället torde, såsom förut framhållits, en väsentlig del av de statsmedel, vilka skulle komma till användning för förhöjning av pensionstilläggen, komma kommunerna tillgodo dels direkt och dels indirekt i form av minskad fattigvård. Mot statens ingripande härvidlag talar dessutom icke minst den betydelsefulla omständigheten, att kommunerna givetvis äga goda förutsättningar att kunna avpassa dessa dyrtidstillägg efter lokala och individuella behov.

Med hänsyn till ovan angivna omständigheter och utgående ifrån att frågan om dyrtidshjälp åt pensionstagarna blir en kommunernas och icke en statens angelägenhet har pensionsstyrelsen funnit sig böra hemställa om ändring i enlighet med alternativ 1 av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Bland de åtgärder till den allmänna pensionsförsäkringens förbättrande, som i främsta rummet böra komma till genomförande, synes mig vara en sådan förhöjning av pensionstilläggen och understöden, att dessa för samtliga pensionstagare komma upp till det i lagen angivna normalbelopp. Såsom av den föregående redogörelsen framgår, får ett mycket stort antal pensionstagare sina pensionstillägg och understöd reducerade, det stora flertalet med ända till 50 % av normalt belopp, utan att för en sådan gradering funnits andra skäl än kostnadshänsyn. Pensionsstyrelsens nu föreliggande förslag innebär, att denna orättvisa mot den nu levande generationen av invalider skall avlägsnas.

*Departements-
chefen.*

Väl bliva kostnaderna för den föreslagna åtgärdens genomförande ganska betydande. De skulle sålunda för år 1921 belöpa sig till 11,400,000 kronor, varav 8,550,000 kronor enligt förslaget skulle stanna på statsverket och återstoden gäldas av landstingen och kommunerna. Utgifterna äro emellertid av den beskaffenhet, att de med varje år sjunka för att så småningom helt och hållet upphöra. De sammanlagda kostnaderna för förslagets genomförande skulle som sagt för år 1921 uppgå till 11,400,000 kronor, men för år 1930 sjunka till 5,400,000 kronor och för år 1950 till 1,100,000 kronor. Av dessa belopp skulle respektive 8,550,000, 4,050,000 och 825,000 kronor utgå i statsbidrag. I jämförelse med ovanberörda, vid 1918 och 1919 års riksdagar motionsvis framkomna förslag i ämnet innebär pensionsstyrelsens förslag en begränsning av statens kostnader såtillvida, att, medan motionärerna ville lägga hela utgiften på statsverket, enligt nu föreliggande förslag endast $\frac{3}{4}$ av kostnaderna skola utgå av statsmedel.

Jag är sålunda beredd att tillstyrka genomförandet av den förbättring av pensionsförsäkringen, varom pensionsstyrelsen framställt förslag. För de ifrågakvarande pensionstagarna blir väl förhöjningen ej särdeles betydande, och en allmän höjning av normalbeloppen enligt lagen är ju ej nu ifrågasatt. Dock kan framhållas, att genom ett bifall till förslaget omkring 170,800 personer beräknats få sina understöd fördubblade. Dessa personer, till övervägande delen åldringar, torde för övrigt i allmänhet tillhöra de pensionstagare, som bäst av alla äro i behov av ytterligare ekonomiskt bistånd.

Pensionsstyrelsen har i sin nu förevarande framställning anmält sig hava för avsikt att i början av detta år till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till vissa ändringar i pensionsförsäkringslagen, huvudsakligen avseende ändringar i bestämmelserna rörande pensionsavgifter samt avgiftspensioner och pensionstillägg. Enligt vad jag inhämtat, skulle dessa ändringar hava till syfte att åstadkomma avsevärda höjningar av de från pensionsförsäkringen utgående förmånerna för personer, som efter lagändringens ikraftträdande bliva till arbete varaktigt oförmögna och och icke äro att hänföra till de grupper, som införts i försäkringen genom 1915 års lagändring. Då dessa ändringsförslag, som givetvis kräva betydande ytterligare anslag av statsmedel, säkerligen icke hinna att i år föreläggas riksdagen och således icke kunna väntas träda i kraft förrän tidigast med 1922 års ingång, skulle de av pensionsstyrelsen angivna kostnaderna för genomförande av det i dess skrivelse med 2 betecknade alternativ behöva ökas med dyrtidstillägg åtminstone för de personer, som enligt 1913 års lag bliva pensionsberättigade under år 1921. Detta alternativ innebär nämligen, att med varje år, ikraft-

trädadet av nyssberörda lagändringar uppskjutes, en ny årsklass dyrtidstilläggsberättigade pensionstagare skulle tillkomma. Såsom redan antytts, finner jag mig emellertid i likhet med pensionsstyrelsen bära tillstyrka antagandet av det av styrelsen med 1 betecknade alternativ, vilket icke i något avseende står i beroende av berörda förslag till ändringar i pensionsförsäkringslagen.

Ett genomförande av nu förevarande förslag nödvändiggör omräkning av alla pensionstillägg och understöd, som före lagändringens ikraftträdande beviljats med tillämpning av de nu gällande övergångsbestämmelserna om reducering av beloppen. Denna omräkning bör verkställas av pensionsstyrelsen utan medverkan av pensionsnämnderna. Arbetet med en dylik omräkning kommer givetvis, såsom pensionsstyrelsen ock påpekar, att medföra ganska avsevärda kostnader. Särskilt anslag för ändamålet torde dock icke behövas, då anslaget för upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet, vari ingår anslag till avlöning åt extra biträden m. m., är uppfört såsom förslagsanslag.

Pensionsstyrelsen erinrar, att utbetalning av pensioner numera sker med användande av kvittenshäften, utfärdade för en treårsperiod, och att nu löpande treårsperiod utgår med år 1920. Om lagändringen träder i kraft med 1921 års ingång, böra således de nya pensionsbeloppen införas i kvittenshäften för den då börjande treårsperioden. Skulle beloppen höjas redan från och med den 1 januari eller eventuellt den 1 juli 1920, anser pensionsstyrelsen, att utbetalningen av förhöjningarna kunde för detta år göras genom särskilda anordningar, t. ex. genom postanvisningar enligt de föreskrifter, som må av Kungl. Maj:t utfärdas. Av den första av de i pensionsstyrelsens skrivelse intagna tabellerna framgår, att, om lagändringen skulle träda i kraft den 1 januari 1920, detta skulle medföra en kostnadsökning av 12,300,000 kronor, varav 9,225,000 kronor i statsbidrag. Skulle lagändringen träda i kraft den 1 juli 1920, begränsades kostnadsökningen till ungefär hälften av samma belopp.

Pensionsstyrelsen anmärker emellertid, att en sådan tidigare genomförd ändring komme att medföra betydande extra administrationskostnader och att man likväl icke skulle hinna utbetala förhöjningarna förrän under senare hälften av år 1920. Jag finner mig ej heller böra förorda ett tidigare ikraftträdande av lagändringen än som av pensionsstyrelsen föreslagits eller från och med den 1 januari 1921.

Sedan omräkning av vederbörandes pension skett, borde måhända nytt pensionsbrev rätteligen utfärdas för honom. Då det emellertid skulle medföra en avsevärd kostnad att utfärda nya pensionsbrev för de över 200,000 pensionstagare, för vilkas pensioner omräkning måste

ske, anser jag i likhet med pensionsstyrelsen det vara tillfyllest, att de omräknade pensionsbeloppen införas i kvittenshäftena och att förändringarna på lämpligt sätt bringas till vederbörandes kännedom.

Beloppen av nu utgående pensionstillägg och understöd hava i allmänhet avrundats i enlighet med 6 § sista stycket pensionsförsäkringslagen. Att i varje fall taga hänsyn härtill vid en omräkning, som skulle följa av ett bifall till föreliggande förslag, skulle tydligen bliva både besvärligt och kostsamt. Man bör därför, såsom ock pensionsstyrelsen förmenar, kunna vid omräkningen frånse, att en avrundning förut ägt rum. I de fall, där icke någon som helst omgång därav skulle föranledas, bör dock omräkningen verkställas å det icke avrundade pensionsbeloppet.

Departementschefen uppläste härefter inom departementet utarbetat förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring av den lydelse, bilaga A till detta protokoll utvisar, samt hemställde, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, genom utdrag av protokollet inhämtas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Torsten Wolff.

Bilaga A.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skall erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

1 mom. Har före utgången av år 1918 rätt till sådant pensions-tillägg, som omförmäles i 6 § andra stycket i lagen om allmän pensionsförsäkring, eller till understöd, varom stadgas i 33 § första stycket samma lag, förvärvats i enlighet med bestämmelserna i lagen om allmän pensionsförsäkring, i fråga om kvinna dock med den ändring, att inkomstgränsen för sådan rätt utgör 280 kronor, skall dylikt pensions-tillägg eller understöd utgå med i 3 mom. här nedan angivet belopp.

2 mom. För den, vilken vid 1914 års ingång fyllt sextiosju år, så ock för den, vilken vid nämnda tidpunkt fyllt femton men icke sextiosju år och redan då var till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning antingen av enskilda personer eller ock delvis av enskilda och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar, utgår sådant understöd, som omförmäles i 33 § första stycket i lagen om allmän pensionsförsäkring, med i 3 mom. här nedan angivet belopp, även om rätten därtill förvärvas efter utgången av år 1918.

Huruvida dylik rätt förvärvats, bedömes enligt bestämmelserna i nyssnämnda lag, i fråga om kvinna dock med den ändring, att inkomstgränsen för sådan rätt utgör 280 kronor.

3 mom. Pensionstillägg eller understöd, som i 1 och 2 mom. här ovan avses, utgör för man 150 och för kvinna 140 kronor med avdrag, där årsinkomsten överstiger 50 kronor, av halva årsinkomsten, dock att, om årsinkomsten uppgår till 50 men icke till 100 kronor, avdrag skall ske allenast med det belopp, varmed årsinkomsten överstiger 50 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1921.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd måndagen den 2 februari 1920.

Närvarande:

Justitieråden AMÉEN,
friherre LEIJONHUFVUD,
EDELSTAM,
Regeringsrådet LINNÉR.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 16 januari 1920, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen Hugo Isak Elliot.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 februari 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIerna,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Holmquist anmälde lagrådets den 2 innevarande februari avgivna utlåtande över det den 16 sistlidne januari till lagrådet remitterade förslaget till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, samt hemställde, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställda täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Conr. Falkenberg.